

World Internet Project (WIP)

A WIP kutatásokról

A World Internet Project (WIP) az internet társadalmi hatásainak széles körű vizsgálatára szerveződött nemzetközi kutatási program, amely a kaliforniai UCLA Center for Communications Policy és a szingapúri NTU School of Communications Studies kezdeményezéseként indult 1999 nyarán.

A WIP kutatói egyetértenek abban, hogy az internet alapvetően fogja átalakítani társadalmi, kulturális, gazdasági életünket, jelentőségében pedig felülmúlhatja az utóbbi ötven év legnagyobb hatású médiumát, a televíziót. A World Internet Project kutatói abból indultak ki, hogy ezek a hatások módszertanilag egységes és nemzetközileg összehasonlítható tudományos vizsgálatokat igényelnek.

Az információs társadalom témakörében végzett kutatásokat sokáig részben a terjedés ütemével és területi jellegzetességeivel foglalkozó adatgyűjtések jellemezték. Az ilyen, általában nemzetközi szervezetek által végzett felmérések leginkább nyers statisztikai adatok együttesét jelentik, ezek azonban nem teszik lehetővé, hogy kifinomultabb elemzések születhessenek az internet társadalmi, kulturális hatásairól: hiányoznak az olyan szisztematikus vizsgálatok, amelyek tudományos igénygel próbálnák az internethasználat társadalmi következményeit feltárni.

A WIP kutatóinak meggyőződése, hogy egyre fontosabbá válik az a kérdés, milyen változásokkal jár az internethasználat terjedése a társadalmi élet különböző területein. Milyen lesz az új médium hatása a társas kapcsolatokra, a kommunikációs formákra, a politikai aktivitásra, a munka és szórakozás világára?

Fontos tényező az is, hogy egy gyors ütemű, állandó átalakulásban lévő folyamat jelenségeiről van szó. Ezért olyan kutatásokra van szükség, amelyek nemcsak egy adott pillanat

tényeinek rögzítésére törekszenek, hanem hosszú távon is figyelemmel kísérik az események alakulását.

A széles körű társadalmi hatások vizsgálata mellett lényegesnek tartjuk azt is, hogy a WIP keretein belül az elterjedés viszonylag korai szakaszában tudjuk a jelenségeket tudományos alapossággal feltárni. Így elkerülhetjük, hogy a technológiai elterjedést megelőző állapotra, illetve a változások kapcsán felmerülő ok-okozati viszonyokra csak utólag lehessen következtetni. Jeffrey Cole professzor, az amerikai kutatás vezetője több helyen is kiemeli, hogy a WIP egy olyan, médiaelméleti szempontból is hiánypótló vizsgálat, amely sajnálatos módon a televízió elterjedése előtt, a 40-es évek végén elmaradt. Ennek következtében a televízió kulturális és társadalmi hatásairól - a televízió nélküli világgal való egzakt egybevetés hiányában - csak intuícióink lehetnek.

Az Internet terjedése - ha eltérő mértékben és tempóban is - de a világ minden táján megfigyelhető, globális jelenség. Ezért a WIP már a kezdetektől egy olyan, nemzetközi összehasonlító vizsgálat ambiciózus tervét követte, amely a nemzetek közötti összevetést a társadalmi élet különböző területein tapasztalható hatások kérdésében is lehetővé teszi. A kiinduló célkitűzések között szerepel, hogy együttműködő partnerek bevonásával a világ minél több régiója szerepeljen a vizsgálatban.

A World Internet Project tehát az első olyan nemzetközi szakmai program, amely a fent leírt igények és megfontolások előtérbe helyezésével, hiánypótló kezdeményezésként jelent meg a kutatási porondon. Jelentőségét a fentiek alapján az alábbi négy jellegzetességben foglalhatjuk össze:

➤ ***Az internet társadalmi hatásainak vizsgálata***

Amellett hogy az eddigi kutatásokhoz hasonlóan az elterjedés és a növekedés szintjének feltárása is a célok közt szerepel, a WIP-program attitűd-, érték- és viselkedésváltozók beemelésével, a használat és annak hatásainak mélyebb értelmezésére törekszik.

➤ ***A vizsgálat kiterjesztése a használókra túl a nem használókra***

Az eddigi, főleg a használókra fókuszáló kutatásokkal szemben a WIP egyik fontos újítása, hogy a nemhasználókra is kiterjeszti a vizsgálódást. Így lehetővé válik a használók és nem használók csoportjai közti átjárások, a változások dinamikájának vizsgálata, továbbá a két csoport vélekedéseinek és attitűdjeinek széles körű összehasonlítása. Ily módon fény derülhet arra, hogy mik lehetnek a „távolmaradás” okai.

➤ **Longitudinális kutatás**

A WIP nem csak egy bizonyos aspektusból vizsgálódik, hanem az internet általános társadalmi hatását kívánja feltérképezni. Ennek érdekében tíz éven keresztül, évről évre megismételt, úgynevezett longitudinális kutatás tervét dolgoztuk ki. Ez lehetővé teszi, hogy a változásokat folyamatosan nyomon kövessük és kiderítsük, hogy milyen rövid és hosszú távú hatást gyakorol az emberek vélekedéseire, szokásaira, kapcsolataira, valamint a háztartások életére az internethasználat. A WIP elemzései arra is lehetőséget nyújtanak, hogy az üzleti és kormányzati politikában a változások követésével kellően rugalmas és mindig az éppen legjellemzőbb kérdéseket, problémákat előtérbe helyező stratégiák születhessenek.

➤ **Nemzetközi összehasonlítás**

A kutatás nemzetközi összehasonlító jellegű. Így a világhálóhoz kötődő társadalmi változásokról különböző országok és régiók esetében is képet nyerünk. A minden nemzet kérdőívében szereplő kérdések között az általános „társadalmi közérzetet”, az elektronikus technológiákkal és az internettel kapcsolatos nézeteket, továbbá a különböző intézményekben vetett bizalmat mérő változók is helyet kaptak. Ezáltal az összehasonlítások ezeken a területeken is megtörténhetnek. Az egyes országok kutatói a témát érintő egyéni érdeklődésüket is kielégíthetik azáltal, hogy a közös kérdések mellett kérdőívekben speciális, az adott országra vonatkozó egyedi kérdések és témák is szerepeltethetők. A World Internet Projectben részt vevő kutatócsoportok rendszeres, évenkénti konferenciákon tájékoztatják egymást az elért eredményekről, és megosztják tapasztalataikat, következtetéseiket.

A WIP nemzetközi összehasonlító munkája

A World Internet Project-hez az elmúlt évek során több mint 15 ország csatlakozott a világ minden tájáról. Az együttműködésben részt vesz a kezdeményező Egyesült Államokon és Szingapúron, valamint Magyarországon kívül Japán, Hong-Kong, Kína, Olaszország, Svédország, Portugália, Spanyolország, Csehország, Németország, Nagy-Britannia, Franciaország, Ausztrália, Új-Zéland, és Irán.

A nemzetközi együttműködés kétszintű. Egyrészt természetesen igen fontos a kutatói tapasztalatokkal kapcsolatos nemzetközi eszmecsere, valamint az internethasználat társadalmi hatásaival kapcsolatos kutatási eredmények és elméleti megfontolások rendszeres szakmai megvitatása.

A WIP nemzetközi együttműködése azonban mindezek mellett a konkrét kutatási eredmények, az adatok összehasonlítására, vagyis nemzetközi érvényű kutatási kérdések feltételére és azok megválaszolására is törekszik. Ennek legfőbb eszköze az úgynevezett „core question set”, vagyis közös kérdésblokk. A kutatási együttműködés minden résztvevője vállalta, hogy ezt a körülbelül 30 kérdésből álló blokkot minden esetben szerepelteti nemzeti kérdőívében. Az ezekből a kérdésekből alkotott változók képezik az alapját a nemzetközi összehasonlító munkának. A közös kérdésblokk, mivel az internet maga és annak használati formái nagyon gyorsan változnak, rugalmas, vagyis a változó hangsúlyok szerint átalakítható. A közös kérdésblokk legutóbbi felülvizsgálatára 2006-ban került sor. A WIP éves konferenciáján a partnerek elfogadták az új kérdésblokkot, amiben főként a használati szokások feltérképezése kapott nagyobb szerepet.

A közös kérdésekhez kialakításra került egy kódolási rendszer és kódutasítás, ami lehetővé teszi, hogy az egyes nemzeti adatbázisok közös kérdésblokkjai egy adatbázisba integrálhatók legyenek. Így a WIP közös kérdésekből egy nemzetközi adatbázis áll össze, ami lehetővé teszi, hogy az egyszerű összehasonlítások mellett mélyebb nemzetközi elemzéseket is végezzenek a kutatók.

A magyarországi WIP

Magyarország 2001-ben csatlakozott a World Internet Project kutatási együttműködéséhez. A WIP-kutatásokat az ITHAKA Kht., a TÁRKI Rt. közösen bonyolítják, a BME-ITTK munkatársainak részvételével. A WIP a témában a legrégebben folyó és legalaposabb társadalomtudományos kutatássorozat, ami immáron megkerülhetetlen adatforrássá vált a magyarországi információs társadalom fejlődésével kapcsolatban. A WIP kutatócsoport minden évben megjelenteti a WIP gyorsjelentést, ami áttekintést nyújt az információs társadalom területével kapcsolatos legfontosabb fejleményekről és trendekről. Mindemellett a WIP kutatások körül kialakult egy olyan kutatói kör, amely igen színvonalas vizsgálatokkal gazdagította a témával foglalkozó hazai tudományos palettát. A WIP-kutatók az elmúlt években számos publikációt jelentettek meg, valamint kiadásra kerültek az Internet.hu tanulmánykötetek, amik a WIP-adatok felhasználásával készült igényes tudományos tanulmányokból lettek összeállítva.¹

¹ Internet.hu 1., Dessewffy Tibor – Z. Karvalics László (szerk.), Aula, Budapest, 2003.; Internet.hu 2., Dessewffy Tibor – Z. Karvalics László (szerk.), Gondolat-Infónia, Budapest, 2005., Internet.hu 3., Fábíán Zoltán - Dessewffy Tibor – Z. Karvalics László (szerk.), Ithaka Kht., Budapest, 2006.

A WIP-kutatások adatai az elmúlt években több kormányzati és szakpolitikai döntés-előkészítő folyamatban is segítséget nyújtottak, valamint az Európai Unió felé irányuló kötelező statisztikai adatszolgáltatásban is szerepeltek.

A WIP-adatfelvételekre 2001 óta minden évben sor került, így immár hat év adatai állnak rendelkezésre longitudinális elemzésekre. Az adatfelvételeket a TÁRKI végzi. A kérdőívek igen nagy mintán (minden évben kb. 4000 fő) kerülnek lekérdezésre, és mind a 14 éven felüli magyar lakosságra, mind pedig a magyarországi háztartásokra reprezentatívak. A felmérés során két kérdőív kerül lekérdezésre: az úgynevezett törzskérdőív, és egy internet kérdőív. Míg az előbbi kérdéseit a kérdezőbiztos minden mintába került személynek felteszi, az utóbbi csak az internethasználóktól kerül lekérdezésre. A kérdőívekben az alapvető demográfiai változók mellett számos terület kerül lekérdezésre. Így például a törzskérdőívben szerepelnek kérdésblokkok az alábbi témákban:

- Kulturális- és médiafogyasztás.
- Technológiával kapcsolatos és általános társadalmi attitűdök.
- Az internet nem használatának okai.
- Mobil- és vezetékestelefon-használat.
- Társadalmi bizalom.

Az internet kérdőívben szintén számos téma kerül lekérdezésre:

- Az internethasználat helye és módjai; internethasználati szokások.
- Internettel kapcsolatos vélemények.
- Online vásárlás, online médiafogyasztás.
- Internet a családban és a munkahelyen.
- Az internet szabadidőre és társadalmi kapcsolatokra gyakorolt hatásai.

A magyarországi WIP 2007-ben

A WIP 2007-es adatfelvételére a tervek szerint május folyamán kerül sor. Mivel az elmúlt évek során számos változás vette kezdetét az internet és a digitális technológiák világában, 2007-ben a kérdőív jelentős átdolgozását tűztük ki célul. A közös kérdésblokk mellett, és az eddig fontos területek részleges megtartásával új vizsgálandó témakörök beemelését tervezzük. Így például a tervek között szerepel a WEB 2.0-ás alkalmazásokhoz kötődő kérdések vizsgálata, valamint a digitális írástudás témakörének alaposabb a kutatása. A kérdőívkészítés munkája folyamatban van. Ez a folyamat azonban nyitott, a kérdőív igény szerinti témákkal bővíthető.

Magyarország részvétele a nemzetközi összehasonlító munkában

Magyarország a kezdetektől részt vesz a WIP nemzetközi munkájában, 2006 óta pedig kiemelt szerepet játszik annak megszervezésében. A magyar kutatócsoport készítette el a közös adatbázishoz szükséges kódutasítást és 2006-tól a közös adatbázis építésének munkálatai is itt folynak. Ennek a munkának köszönhetően a közös kérdésblokk által lefedett témákban nemzetközi összehasonlításra alkalmas adatok is rendelkezésre állnak (az új kérdésblokk szerint 2007 végétől).

A magyar kutatócsoport kezdeményezte továbbá a WIP-en belül az európai kutatócsoportok külön együttműködését. Az európai kutatócsoportok első work-shopjára idén januárban Budapesten került sor. A kifejezetten sikeres eseménynek köszönhetően az európai partnerek a jövőben szorosabban együttműködnek, ami az európai szintű elemzések szélesebb lehetőségét vetíti előre.

Galác Anna – kutatásvezető
06 30 467 2212 - anna.galacz@ithaka.hu

Ságvári Bence – kutatási igazgató
06 20 986 1885 - bence.sagvari@ithaka.hu

Bővebb információ a magyarországi WIP-ről:
www.wiphungary.hu
www.ithaka.hu/Kutatas/wip

Bővebb információ a nemzetközi WIP-ről:
www.worldinternetproject.net

ITHAKA Kht.
www.ithaka.hu

